

ЕВРОПСКАТА УНИЈА И ПОЛИТИЧКАТА И ЕКОНОМСКАТА ТРИЛЕМА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ЕКОНОМИИ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА ИНТЕГРАЦИЈА И ГЛОБАЛИЗАЦИЈА

М-р Д.ЈОШЕСКИ

Универзитет Гоце Делчев –Штип, Душко, dusko.iosevski@ugd.edu.mk

Д-р Ц.КОТЕСКИ,

Универзитет Гоце Делчев –Штип, Цане, cane.koteski@ugd.edu.mk

Д-р Н.В.ДИМИТРОВ

Универзитет Гоце Делчев –Штип, Никола, nikola.dimitrov@ugd.edu.mk

Д-р З.ЈАКОВЛЕВ

Универзитет Гоце Делчев –Штип, Златко, zlatko.jakovlev@ugd.edu.mk

Апстракт

Во овој труд се испитуваат економската и политичката трилема во процесот на интеграција на националните економии, и тоа дали изборите се или не се изводливи. Европската унија е земена како пример за монетарна унија и многу од анализата е насочена кон процесите кои се случувале во ЕУ од нејзиниот почеток па наваму. Во трудов исто така се обработува и темата за владината големина, ограничувањето на националната автономија во услови на глобализација.

Клучни зборови: Европска Унија, Интеграции, Трилема

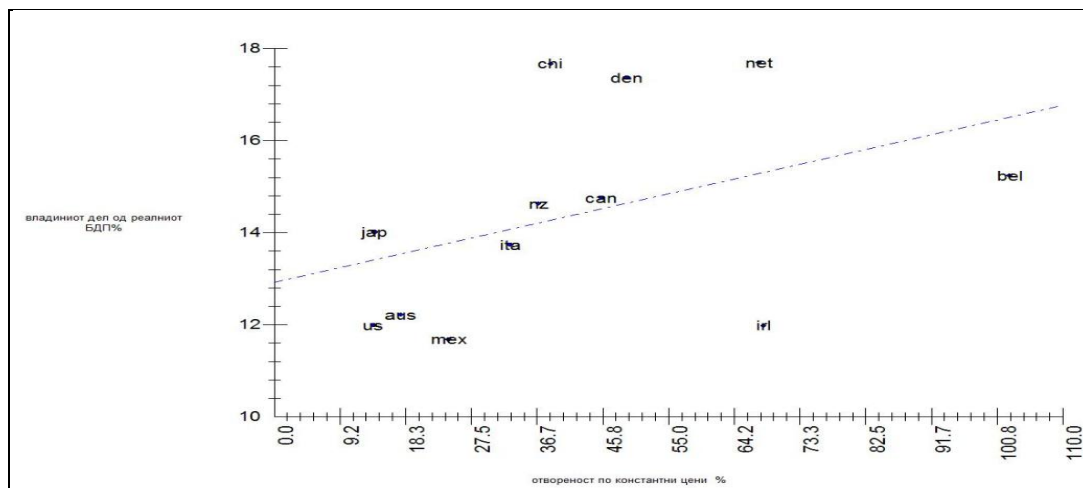
Abstract

In this paper we examine economic and political trilemma in the process of integration of national economies, and whether choices are or are not feasible. European Union is taken as an example for monetary union and much of the analysis is directed towards processes that occurred in EU from the beginning onwards. In this paper it is also worked the topic about government size, constraints on national autonomy in the globalization.

Key words: European Union, Integrations, Trilemma

Воведен дел за Европската Унија и конвенционалната мудрост за големината на владата

Од шест земји членки во 1950-тите, до 25 во 2004 и 27 во 2007¹, Европската унија ги обединува западните и источните делови, бидејќи беа разделени со студената војна 60 години. Европската унија е петта повисока форма на регионално интегрирање, т.е. **монетарна унија**, следниот чекор би бил **политичка унија**, со исцртување на заедничка надворешна граница и воведувањето на заедничка војска. Се повеќе интегративните процеси го потценуваат влијанието на владината политика на национално ниво. Јавната политика за да биде ефективна мора да биде спроведена на меѓународно ниво². Не само поефективна, туку јавната политика е поефикасна во поголемите земји, според **конвенционалната мудрост**, малите земји се поотворени и имаат поголеми влади [Родрик, 1998].

На претходната слика се земени просечните вредности на податоците за големината на владината потрошувачка како процент од реалниот БДП пер capita и отвореноста по константни цени за 2005³ [Јошески, Лазаров, 2011]⁴. Од

¹ Германија, Франција, Италија, Обединетото кралство, Шпанија, Полска Романија, Холандија, Белгија, Чешка, Грција, Унгарија, Португалија, Шведска, Австрија, Бугарија, Финска, Данска, Словачка, Ирска, Литванија, Летонија, Словенија, Кипар, Естонија, Луксембург, Малта.

² Според Европските федералисти за малите или економиите од средна големина на европските земји, јавната политика е поефективна на ниво на Европска унија отколку на национално ниво.

³ Податоците се просечни вредности за големината на владината потрошувачка како процент од реалниот БДП од 1950-2007, и отвореноста на економиите за истиот тој период.

⁴ Јошески, Д. Лазаров, Д. (2011), **Анализа на оптималната големина на владината потрошувачка**, МНД-Прилози (работен труд)

претходната слика се забележува дека Чиле, Данска и Холандија, имаат поголема владина потрошувачка како процент од реалниот БДП, наспрема САД, Австралија на пример. Според договорот за Европската унија, една од целите на унијата е со *Acquis communautaire* – зачувување на достигнато ниво на интеграција до сега и негово зголемување преку нови договори и клаузули со што се зголемува ефикасноста на механизмите и институциите во рамките на заедницата.

Економски причини за интеграциите и трилемите на националните економии

До 1815 економскиот систем беше феудализам, економската политика меркантилистичка, Меркантилистичките политики беа промовирани како политики на економски национализам, предностите од меѓународната трговија беа едностранни, од причини што ги остварува само тој партнер што има суфицит во размената. После втората светска војна, започнува процес на интеграција на Европската унија. Интеграциските процеси се резултат на развојот на производните сили, покрај политичките⁵ постојат и економски причини за интегрирањето: **Зголемување на пазарните перспективи** (со интегрирањето се зголемува пазарот за пласман на производството), **Специјализација на производството** (со интегрирањето се зголемува потребата од поголема специјализација, зависно од производните можности на економијат), **Меѓународна поделба на труд** (земјите имаат капитал и трудоинтензивни сектори, со што се овозможува меѓународната поделба на трудот), **Конкурентност и продуктивност** (Преку технолошката дифузија се зголемува нивото на знаење, и со тоа се зголемува конкурентноста на економиите). **Раст на БДП** (со зголемувањето на пазарните можности се зголемува и производството на материјални и нематеријални добра). Следно прашање е колку глобализацијата и процесите на интеграција влијаат на националната автономија. Во глобалната економија економиите имаат избори, и мора да

⁵ Политичките процеси за интегративните процеси после втората светска војна се следните: Американска економска асистенција за промовирање на капитализмот, Интегрирање на европско тло за: Зачувување на мирот и безбедноста, Намалување на воените тензии, Заштита на човековите права, Економски просперитет и зголемување на животниот стандард, Создавање на политички фактор кој ќе има сила во промовирање на сопствениот интерес во светската политика и сл.

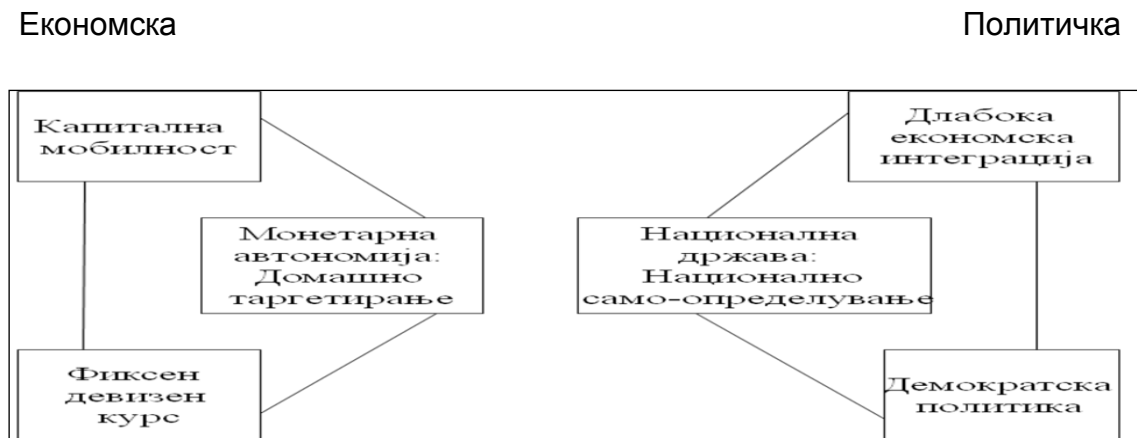
прават размена на една опција со повеќе други. Владите на земјите мора да прават избор, фиксен девизен курс, капитална мобилност и монетарна аутономија, сите три се пожелни но владите мора да направат избор на само една од нив [Гарен, Траск, 2005]. Фиксниот девизен курс, предизвикува стабилност во бизнис средината (емпириски е докажано дека трговијата е негативно корелирана со варијабилност на девизниот курс во студијата на Пју и Кориц од 2003), капиталната мобилност значи дека домашните инвестиции не се ограничени штедење, заштедите се алоцирани кон точките на оптимална употреба, поголеми можности постојат за портфолиото на ризикот, ова исто така ќе значи поголема дисциплина на монетарната политика, пр. ограничувања за инфлацијата. Монетарната аутономија ја означува можноста за посветување на монетарната политика кон домашните цели (вработеноста и растот). Историските решенија се следниве :

	Фиксни девизни курсеви	Капитална мобилност	Монетарна политика посветена на домашните приоритети
Златен стандард (пред-1914)	✓	✓	✗
Бретон Вудс (1948-72)	✓	✗	✓
Пост Бретон Вудс (1973 до денес)	✗	✓	✓
Европски монетарен систем (1979-до денес)	✓	✓	✗

Од друга страна пак политичката трилема во денешната глобализација за земјите е следната [Родрик, 2002]⁶: Економска интеграција (за да се подобри животниот стандард), Демократска политика (ова значи контрола над политиката над оние кои се директно засегнати), Само-определување (доаѓа со изборот на национална држава). Овие политики се взаемно не-компатибилни, може да избереме само две од три. Постојат три основи за политичката трилема; пазарите мора да бидат вградени во не-пазарни институции (регулација, стабилизација, и легитимирање на пазарите), Функциите да не ја диктираат формата на институциите (пр. Европскиот “социјален пазар”), националниот диверзитет на институциите е пречка за

⁶ Rodrick, Dani (2002) Feasible Globalisations. Harvard University, mimeo (July).

целосна економска интеграција⁷. На наредниот блок дијаграм се прикажани трилемите, економска и политичка, на глобализацијата;

Заклучок

Националните економии имаат избор, значи политички и економски, како што рекол познатиот новелист Томас Фридман изборот помеѓу национална држава и длабока економска интеграција (**Golden straight jacket**), значи дека вашата економија расте, вашата политика се стеснува..., ако изберете пак **Глобален федерализам** (перфектно интегрирана светска економија и демократска политика), националните влади ќе останат, значи политиката не се стеснува пр. Европската Унија се насочува во оваа насока), но оваа опција не е изводлива, третата опција **Bretton –Woods компромисот**, е пример за изводлива глобализација, демократската политика + националното самоопределување, оваа опција е возможна кога трговските рестрикции и дискриминацијата се отстранети и е изводлива, тоа е нов- Bretton –Woods.

Користена литература

1. Rodrik, Dani (1998) "**Why Do More Open Economies Have Bigger Governments?**," *Journal of Political Economy*, University of Chicago Press, vol. 106(5), pages 997-1032, October
2. Garen, J. and Trask, Kathleen (2005) **Do more open economies have bigger governments?** Another Look, *Journal of Development Economics*, 77, 533-551
3. Pugh, G. Coric, B. (2003), **The effects of exchange rate variability on international trade: a meta-regression analysis**, *Applied Economics*, Volume 42, Number 20, August 2010, pp. 2631-2644(14)

⁷ Затоа е и агендата на Светска Трговска организација за хармонизација